

Barbara Kudra

NOWE DERYWATY CZASOWNIKOWE

We współczesnej polszczyźnie, w jej odmianie oficjalnej i potocznej pojawiły się nowe derywaty czasownikowe nie notowane przez *Słownik języka polskiego* pod red. W. Doroszewskiego (1958–1969) i *Słownik języka polskiego* pod red. M. Szymczaka (1988–1989). Warto więc zwrócić uwagę na słotwórczy mechanizm ich tworzenia, na rodzaje formantów i jednocześnie typy derywacji w obrębie słotwórstwa czasowników.

Zagadnieniu nowych derywatów czasownikowych oraz sposobom ich powstawania poświęcono dotychczas wiele opracowań, głównie krótkich prac w postaci artykułów. Wśród nich są prace m. in. J. Kwiek-Osiowskiej (1986), językoznawcy o inicjałach R. S. (1986, 1987), wypowiadającego się na łamach „Poradnika Językowego”, H. Zgólkowej (1988). Jedyną jak dotąd pracą o charakterze monograficznym jest książka W. Śmiecha (1986). Zawarta w niej teoria powstawania derywatów czasownikowych jest podstawą metodologiczną dla niniejszych rozważań. Okazuje się bowiem, że teoria powstawania derywatów czasownikowych drogą „przekształcania związków składniowych” (termin W. Śmiecha) znajduje potwierdzenie w najnowszym materiale dotyczącym słotwórstwa czasowników. Teoria ta jest bardzo żywym procesem słotwórczym dla nowo powstających czasowników polskich.

Przykłady nowych derywatów czasownikowych zaczerpnęłam z prasy, z programów telewizyjnych i radiowych, a także z tekstów zasłyszanych w różnych okolicznościach: w sklepie, na ulicy, w tramwaju itp. Wśród nowych derywatów są takie, które są charakterystyczne dla potocznej odmiany języka, np. *bizonować* ‘ciąć zboże kombajnem o nazwie Bizon’, *przefajnować* ‘przesadzić w tym, co określamy słowem fajny’, a także takie, które pojawiły się w wypowiedziach oficjalnych, w tekstach mówionych i pisanych, np. *informatyzować* ‘upowszechniać systemy informatyczne’, *urynkować* ‘uczynić coś rynkowym, zgodnym z prawami rynku’. Jednak jednoznaczna przynależność tych czasowników do którejs z wymienionych

odmian stylowych polszczyzny jest dyskusyjna. Ciągłe bowiem obserwujemy współcześnie postępujący proces zacierania się granic między tradycyjnie wyróżnianymi odmianami językowymi.

Celem niniejszej pracy jest uchwycenie słowotwórczego mechanizmu, według którego tworzone są nowe derywaty. Nie zajmuję się więc oceną przedstawianych zjawisk, lecz tylko je opisuję.

W analizie materiału dokonałam klasyfikacji derywatów ze względu na rodzaj podstawy słowotwórczej na derywaty odczasownikowe i derywaty odmienne oraz ze względu na typ formantu – na derywaty prefiksalne, sufiksalne, prefiksalnie-sufiksalne i derywaty o formancie wymiennym¹. Nadrzędnym kryterium podziału jest rodzaj podstawy słowotwórczej, a w obrębie tego podziału umieszczono grupy derywatów o wspólnym formancie.

A. DERYWATY ODCZASOWNIKOWE

W zebranych materiale wystąpiły derywaty o formancie prefiksalnym. Wśród prefiksów najpopularniejsze są: *za-* i *z-* || *s*⁻². Oto przykłady:

za-

zagłosować dk od *głosować* 'oddać głos w głosowaniu'³: Właśnie *zagłosowałem* po raz pierwszy w życiu. Zasłysz.

zaizolować się dk od *izolować się* 'zamknąć się izolując': Władza już tak się *zaizolowała*, że nawet swą wyobraźnię wtłoczyła w gumowy kokon. „Nie” 11/92.

SD (X, 532) podaje wyraz *zaizolować* z kwalifikatorem techn. w znaczeniu 'oddzielić ciało od otoczenia materiałem nie przewodzącym (ciepła) lub nie przepuszczającym'.

zapolemizować dk od *polemizować* 'zabrać głos polemizując': Chciałbym *zapolemizować* z wypowiedzią. TV 19.01.92 r.

zaprocenować dk od *procentować*: Uważa, że ta wiedza *zaprocenowała* w przeszłości. „Wprost” 10/91.

zastartować dk od *startować*: Nieźle *zastartowaliście* z tym prywatnym programem telewizyjnym. TV 13.09.92 r.

¹ Nazwy dla poszczególnych typów derywacji i formantów przyjmuję za: W. Śmiech, *Derywacja prefiksalna czasowników polskich*, Łódź 1986; tenże, *Uwagi o klasyfikacji derywacji w języku polskim*, „Rozprawy Komisji Językowej ŁTN” 1990, t. XXXV.

² Na popularność tych prefiksów, a także swoistą modę na nie we współczesnej polszczyźnie zwraca uwagę H. Zgórkowa, *Czasowniki przedrostkowe we współczesnej polszczyźnie*, „Rozprawy Komisji Językowej ŁTN” 1988, t. XXXIV; por. też J. Kwiek-Osiowska, *Tendencje rozwojowe czasowników prefiksalnych we współczesnej polszczyźnie*, „Poradnik Językowy” 1986, z. 2.

³ Znaczenie czasowników przedstawiam w postaci własnych parafraz słowotwórczych.

z- || s-

skamerować dk od *kamerować* 'filmować kamerą': Tata, *skamerujmy* klocki lego, psa. „Twój Styl” 12/91.

sprywatyzować dk od *prywatyzować* 'czynić prywatną własnością': Proponuję, aby *sprywatyzować* część szpitala tworząc prywatną klinikę. „Polityka” 10/91.

zantagonizować dk od *antagonizować* 'wprowadzać antagonizmy; poróżnić': *Zantagonizować* społeczeństwo, wszystkich z partii. „Polityka” 46/91.

zdokumentować dk od *dokumentować*: Pani niezwykle sumiennie *zdokumentowała* tę sprawę i prosimy o jej wyjaśnienie. TV 3.11.92 r.

zrestrukturyzować dk od *restrukturyzować* 'zmieniać strukturę': *zrestrukturyzować* gospodarkę. „Nie” 39/91.

Mniej produktywne są w zebranych materiale prefiksy⁴:

wy-

wycyklinować 'wyczyścić cyklinując': *Wycyklinować* starą klepkę. „Polityka” 9/92.

wynegocjować 'wywalczyć negocjując': Musimy przede wszystkim *wynegocjować* układ gwarantujący nam równowagę obrotów handlowych. „Wprost” 10/91.

wystrajkować 'wywalczyć strajkując': Nie można *wystrajkować* głodówką restrukturyzacji przemysłu. „Wprost” 8/92.

po-

popolemizować dk od *polemizować*: Chciałoby się *popolemizować* z senatorem Leszkiem Piotrowskim. „Polityka” 33/92.

posnobować się dk od *snobować się*: Usiąść, posłuchać dobrej muzyki, odrobinę *się posnobować*. TV 13.10.91 r.

do-

doinwestować 'dodać inwestując': Trzeba *doinwestować* to przedsiębiorstwo. *Zastysz*.

dookreślić 'określić dodając jakieś cechy; uściślać': musiał *dookreślić* swoją wypowiedź. *Zastysz*.

prze-

przeinwestować 'przesadzić inwestując': Rząd popełnił ten sam błąd, co dawna władza ludowa: *przeinwestował*. „Polityka” 9/92.

od-

odmodlić 'odszłużyć, oddać coś modląc się': Musisz to *odmodlić*, co wzięłeś z kościoła. *Zastysz*.

We wszystkich derywatach prefiksy pełnią funkcję aspektową. Dla wielu z nich funkcja ta jest jedyną funkcją pełnioną przez prefiks. Widać to

⁴ Prefiksy podaję w kolejności zgodnej z ich produktywnością – od najbardziej do najmniej produktywnych.

szczególnie w derywatach z prefiksami *za*, *z* || *s-* (*zagłosować*, *zapolemizować*, *zaprocenować*, *skamerować*, *sprywatyzować*, *zantagonizować*, *zdokumentować*). I te przykłady potwierdzają duże perfektywizujące właściwości wymienionych prefiksów we współczesnej polszczyźnie⁵.

B. DERYWATY ODIMIENNE

Derywaty te pochodzą od rzeczowników i przymiotników. Utworzyły je formanty sufiksalne oraz formanty prefiksalnie-sufiksalne. Czasowniki te są bardzo liczne we współczesnej polszczyźnie, a ich powstawanie jest powodowane głównie tendencją do osiągnięcia skrótowości wypowiedzi⁶.

1. Derywaty sufiksalne. Na ich przykładzie wyraźnie widać dążenie do skrótu we współczesnej polszczyźnie. Powstały one z przekształcenia wielowyrazowych związków typu: być kim, czym; stawać się kim, czym; zachowywać się jak ktoś, coś; czynić coś jakimś itp. Większość derywatów powstała od podstaw rzeczownikowych (najczęściej obcego pochodzenia). Oto ich przykłady:

autoironizować 'stosować autoironię': *Autoironizuję* z obawy o posądzenie mnie o snobizm. Zastłysz.

biurokratycznieć 'stawać się biurokrata': Nowi działacze samorządu coraz bardziej *biurokratycznieją* i niczym się nie różnią od urzędników. Zastłysz.

SD (I, 537) podaje wyraz *biurokratyzować* 'robić biurokratycznym'.

bizonować 'ciąć zboże kombajnem o nazwie Bizon': my dzisiaj żyto *bizonowaliśmy*. Zastłysz (okolice Sandomierza).

chalturować 'uprawiać chalturę': *Chalturowałem* już w niejednej knajpie. Zastłysz.

SD (I, 248) podaje hasło *chalturzyć* z kwalifikatorem pot. w tym samym znaczeniu.

elektronizować (się) 'wyposażyć w urządzenia elektroniczne': Społeczeństwo *elektronizuje się*. Zastłysz.

informatyzować 'upowszechniać systemy informatyczne': Od jutra *informatyzujemy* nasze przedsiębiorstwo. Zastłysz.

komputeryzować 'zaopatrzyć w komputery': *komputeryzujemy* nasz zakład. Zastłysz.

konfliktować (się) 'wprowadzać konflikty; poróżnić się': Zarząd fabryki nie chce się z nimi (robotnikami) *konfliktować*. Radio Łódź 23.10.92 r.

⁵ Por. A. Krupianka, *Chwiejność normy językowej w zakresie użycia przedrostków czasownikowych we współczesnym języku polskim*, „Studia Polonistyczne” 1981, t. IX; H. Kudlińska, *Dwuaspektowe czasowniki pochodzenia obcego*, „Rozprawy Komisji Językowej ŁTN” 1988, t. XXXIV.

⁶ Por. R. S. *Nowe czasowniki*, „Poradnik Językowy” 1986, z. 6-8; D. Buttler, *Czasowniki potoczne współczesnej polszczyzny*, „Socjolingwistyka” 1982, nr 4.

konformizować się 'stawać się konformistą': Młodzież *konformizuje się*. Zastysz.

korytarzować 'siedzieć na korytarzu – rodzaj strajku': Razem wtedy *korytarzowaliśmy*. [J. Kuroń] TV 24.06.90 r.

marginalizować 'czynić marginalnym': Oświadczenia były przeciw *marginalizowaniu* Unii Demokratycznej. „Polityka” 49/91.

nerwicować 'powodować nerwicę': szkoła mnie tylko *nerwicuje*. Zastysz.

premierować 'być premierem, pełnić funkcję premiera': Skutki tego *premierowania* są nam dobrze znane. TV 19.03.91 r.

prywatyzować 'czynić prywatnym': *Prywatyzujemy* gospodarke. Zastysz. Ciekawe, że SD (VII, 113) notuje to słowo z kwalifikatorem daw. w znaczeniu 'zajmować się czym z amatorstwa, nieurzędowo, dorywczo'.

rokendrolić (rockandrolić) 'grać, tańczyć rock and rolla': chodźmy wreszcie *rokendrolić*. TV 12.05.92 r.

rzecznikować 'być rzecznikiem, pełnić funkcję rzecznika': moje *rzecznikowanie* dobiega końca. DŁ 12/91.

senatorować 'być senatorem': *senatorowałem* w poprzedniej kadencji. Zastysz.

sponsorować 'być sponsorem': Imprezę tę *sponsorowało* wielu prywatnych przedsiębiorców. Zastysz.

tabuizować 'czynić coś tabu': ujęte problemy nabierają dziwnego posmaku [...] miast odsłaniać rzeczywistość, ją ukrywają [...], czy wręcz *tabuizują* pewne sfery życia. „Polityka” 18/92.

taczkować 'wozić taczka': *taczkowałem* właśnie obornik. TV 10.10.90 r.

terapeutować (się) 'być dla siebie terapeutą': Wpatrujcie się i *terapeutujcie*. „Nie” 40/91.

zjazdować 'robić zjazd w znaczeniu obrad; obradować': Dostępu do pomieszczenia, w którym ma *zjazdować* PC broni kilku osiłków. „Nie” 11/92.

Przyrostkami, które tworzą prawie wszystkie derywaty, są *-ować* || *-izować* || *-yzować*. Te sufiksy są najbardziej produktywne w grupie sufiksalnych derywatów czasownikowych⁷. Tylko raz pojawił się sufiks *-eć* oraz dwa razy *-yc* || *-ić*. Na przykładzie pary czasowników *chalturować* i *chalturzyć*, które mają to samo znaczenie, lecz różnią się sufiksami, można zauważyć, że unikamy w polszczyźnie takich formantów, które mogą powodować alternacje (rz: r), a stosujemy takie, które alternacji nie wywołują.

2. Derywaty prefiksalnie-sufiksalne. Widoczna jest w tych derywatach tendencja do skrótu, jednocześnie też tendencja do precyzji językowej. Świadczą o tym związki składniowe, które po przekształceniu stały się punktem wyjścia do utworzenia tych derywatów. Czasami bez

⁷ K. Kowalik, *Sposoby wzbogacania słownictwa współczesnego języka polskiego*, „Język Polski” 1986, nr 66.

wniknięcia w budowę związku składniowego trudno jest wyjaśnić sposób powstania nowego derywatu i jego znaczenie. Podstawą do utworzenia nowych czasowników są tu rzeczowniki i przymiotniki, które uległy uczasownikowieniu przez dodanie odpowiedniego sufiksu i jednocześnie dodanie prefiksu. Prefiks w takiej konstrukcji pełni funkcję aspektową i semantyczną. W zebranych materiale najczęściej jest derywatów z prefiksem *u-*, a najbardziej produktywnymi sufiksami są *-ić* || *-yc* || *-owić*, *-ować*. Charakterystyczne jest, że sufiks *-ować* tak bardzo produktywny w odmiennych czasownikach sufiksalnych, tutaj w derywatach prefiksarno-sufiksalnych nie jest tak bardzo produktywny⁸.

Oto przykłady derywatów (podaję najpierw te z prefiksem *u-*, których jest najwięcej, a po nich te z innymi, mniej produktywnymi prefiksami):

u-

uautentyczyć 'uczynić autentycznym': Chcielibyśmy *uautentyczyć* tę grę. TV 17.03.92 r.

ubruttowić 'uczynić wielkością brutto': Trzeba *ubruttowić* płace. TV 17.03.92 r.

uchnić 'ufarbować, ubarwić włosy chną': Właśnie *uchniłam* sobie włosy. Zasłysz.

ufraczyć się 'ubrać się we frak': Czy prezydent już się *ufraczył*. „Nie” 11/91.

SD (IX 491) notuje tylko imiesłów *ufraczony* z kwalifikatorem żart. w takim samym znaczeniu 'ubrany we frak, wyfraczony'.

ugrozić 'uczynić grobem coś; zniszczyć': Sukcesy pozagrobowe to nasza specjalność, nasi ekonomiści *ugroбили* już niejedno, ale Balcerowicz jawi się jako korzystny wyjątek. „Polityka” 36/92.

uideologiczyć 'uczynić ideologicznym': Partię należy *uideologiczyć*. TV 17.03.92 r.

ukameralnić 'uczynić kameralnym': Wybory „Miss Biust” miano zdecydowanie *ukameralnić* [...], bo damska populacja groziła. „Polityka” 14/92.

uologiczyć 'uczynić logicznym': Tylko przyklasnąć wypada komuś, kto doprowadził do *uologiczenia* całej konstrukcji. Miodek, 12; trzeba *uologiczyć* te przepisy. Zasłysz.

upubliczniczyć 'uczynić publicznym': Wiadomo jednak, że to właśnie parafia, a nie Uniwersytet chce sprawę *upubliczniczyć* jako krzywdę doznaną od komunizmu. „Polityka” 9/92.

ureligijniczyć 'uczynić religijnym': Szybkie *ureligijnienie* społeczeństwa. „Nie” 31/91; Młodzież należy *ureligijniczyć*. Zasłysz.

urynkowić 'uczynić rynkowym, zgodnym z prawami rynku': *Urynkowić* gospodarkę, ceny. Zasłysz.

⁸ Por. W. Śmiech, *Derywacja prefiksalna...*, s. 128.

uszczerzyć 'uczynić szczerym': Powinniśmy *uszczerzyć* swoje wypowiedzi. TV 11.06.92 r.

uśrednić 'uczynić średnim; wyciągnąć średnią': W tej sytuacji dochody potentata finansowego [...] wrzucane do tego samego worka, co dochody nauczycieli i pielęgniarek „rozmywiają się” a „*uśrednione*” dane mają charakter, co najwyżej dezinformacji. „Wprost” 23/92.

prze-

przebranżować 'przemienić, zmienić branżę': *Przebranżować* sklep. TV 28.11.90 r.

przefajnować 'przesadzić w tym, co określamy słowem fajny; przedobrzyć': *Przefajnowaliśmy* to w drugą stronę. Zasłysz.

przeorientować (*się*)⁹ 'przemienić, zmienić orientację': Pracownicy musieli *się przeorientować*. Zasłysz.

przeprofilować 'przemienić, zmienić profil': *przeprofilowanie* polskich teatrów z organizacji, które zasadzają się na żelaznej obsadzie etatowej, na układy kontraktowe. „Wprost” 10/91.

przetestować 'przeprowadzić badania testowe': *Przetestowaliśmy* wszystkich uczniów. Zasłysz.

o- || ob-

oflagować 'obwiesić flagami': *Oflagowaliśmy* budynek i przystąpiliśmy do strajku. TV 23.12.92 r.

W SSz (II 488) jest to słowo z kwalifikatorem leśn. w znaczeniu 'oznaczyć flagami miejsce łowieckie'.

oplakatować 'oblepić plakatami': *oplakatować* zakład. Zasłysz.

oprogramować 'opatrzyć programem komputer': Niektóre systemy rejestracji pacjentów są *oprogramowane*. Zasłysz.

oprotestować 'obłożyć protestem': *Oprotestowaliśmy* te rozporządzenia. Zasłysz.

W SD (V. 1055) jest ten wyraz z kwalifikatorem praw. w znaczeniu 'zgłosić protest przeciw zastrzeżeniom wysuniętym przez współuczestników układu'.

z- || s-

skserować 'zrobić, odbić na kserografie (ksero)': *Skserowane* publikacje. „Nie” 9/92; tę tabelkę sobie *skserowałam*. Zasłysz.

stelefonizować 'założyć telefony': *stelefonizowaliśmy* wieś. Zasłysz.

⁹ Czasowniki *przeorientować* (*się*), *przeprofilować*, *przetestować* zaliczone zostały do derywatów odmiennych, prefiksально-sufiksalnych, mimo że istnieją czasowniki proste *orientować* (*się*), *profilować*, *testować*. Za taką klasyfikacją przemawiają parafrazy słowotwórcze, np. *przeorientować się* 'przemienić, zmienić orientację' *przeprofilować* 'przemienić, zmienić profil'. Podstawami są tu rzeczowniki. Nie można użyć parafraz, w których podstawami byłyby czasowniki, np. *przeorientować* (*się*) 'przemienić, zmienić orientując' czy też *przeprofilować* 'przemienić, zmienić profilując'.

zniuansować 'zaznaczyć niuansę; zróżnicować': Formuła nie wymaga *zniuansowania*. „Polityka” 40/91.

wy-

wyautować 'wyrzucić na aut': Państwo musi być z tego *wyautowane*. (L. Wałęsa). TV 30.12.90 r.

wyboazeriować 'wyłożyć boazerią': *Wyboazeriowałem* mieszkanie i wszystko na darmo. Zastysz.

wysprzęglić 'wycisnąć sprzęgło': Znow nie *wysprzęgliłeś* w porę! Zastysz.

do-

docieplić 'dodać ciepła': „*docieplanie*” ścian w połowie istniejących budynków mieszkalnych. „Wprost” 5/92.

dowartościować (się) 'dodać sobie wartości': *Dowartościli* nas podnosząc nam pensję. Zastysz.

za-

zawiruszyć 'zarazić, zakazić wirusem': kiedy kupujecie jakiś program, czy sprawdzacie, czy jest *zawiruszony*? Radio pr. III 10.05.92 r.

zażydzić 'obraźliwie: zapelnąć Żydami': także Kościół jest *zażydzony*. Zastysz.

roz-

rozerotyzować 'rozbudzić erotycznie': *rozerotyzowany* świat. „Polityka” 32/92.

W sposobie utworzenia tych derywatów daje się zauważyć szczególnie to, że powstały one z przekształcenia związków składniowych. W związku takim jest wyraz określający, którym jest rzeczownik lub przymiotnik i wyraz określany, którym jest tzw. czasownik wzorcowy. Jest on czasownikiem prefiksальnym o przedrostku identycznym z nowo utworzonym derywatem, np. *ukameralnić* 'uczynić kameralnym', *wyboazeriować* 'wyłożyć boazerią'. I to tłumaczy skąd wziął się prefiks w nowym derywacie.

Ostatnią grupę w zebranych materiale stanowią derywaty o formancie wymiennym. Ich powstanie polega na wymianie formantu w istniejących już derywatach na inny formant w nowym derywacie. W taki sposób powstają na przykład antonimy, wyrazy o przeciwnym znaczeniu w stosunku do tych, od których powstały.

Wyrazy nie notowane w słownikach to:

odkodować – antonim do *zakodować*: Wtedy *odkodowałbym* tę poezję. Zastysz.

odkonkretnić – antonim do *ukonkretnić*: *Odkonkretniłeś* te wydarzenia zamiast je *ukonkretnić*. Zastysz.

odpoetycznić – antonim do *upoetycznić*: *odpoetycznić* literaturę, a nawet świat. Zastysz.

SD (V 755) notuje *odpoetyzować* w tym samym znaczeniu.

odpotoczyć – antonim do *upotoczyć*: *odpotoczył* bardzo swój język. Zaslysz.

odprzemysłowieć – antonim do *uprzemysłowieć*: Grozi nam dramatyczny finał, taki chociażby jak „*odprzemysłowienie*” gospodarki. „Wprost” 10/91.

odspołeczyć – antonim do *uspołeczyć*: *Odspołecznił*my gospodarke i mamy efekty. „Wprost” 7/92.

Mimo że przykładów derywatów wymiennych jest niewiele w stosunku do wcześniej wymienionych grup derywatów, to jednak ich powstawanie we współczesnej polszczyźnie świadczy o żywotności tego typu derywacji (wymiennej) w obrębie słowotwórstwa czasowników.

W procesie tworzenia najnowszych derywatów czasownikowych dostrzec można kilka prawidłowości.

I tak w derywatach dewerbalnych utworzonych prefiksalnie widoczne są przede wszystkim perfektywizujące właściwości prefiksów, a więc ten sposób ich tworzenia – dodanie prefiksu – służy głównie uzupełnieniu istniejących niedokonanych form czasownika o brakujące dokonane formy, np. do *polemizować* powstały dokonane *popolemizować* i *zpolemizować* itp. Natomiast w derywatach odmiennych utworzonych sufiksalnie przeważa wspomniana tendencja do skrótu wypowiedzi, ale też i do precyzji, np. *komputeryzować* ‘wyposażyć, zaopatrzyć w komputery’, *rzecznikować* ‘być rzecznikiem, pełnić funkcję rzecznika’ itp.

W derywatach odmiennych prefiksально-sufiksalnych daje się zauważyć przede wszystkim działanie, funkcjonujące w świadomości użytkowników języka, produktywnego schematu słowotwórczego – jest nim związek składniowy z czasownikiem wzorcowym, który to czasownik, dostarczając prefiksu derywatowi, wprowadza go jednocześnie do istniejącej już grupy derywatów o podobnym znaczeniu strukturalnym, np. czasownik *uczynić* stał się czasownikiem wzorcowym dla takich derywatów jak *upotoczyć*, *upublicznić* itp. i wprowadził je do bardzo licznej grupy derywatów o znaczeniu ‘uczynić coś jakimś’, np. *upartyjnić*, *upolitycznić*, *upaństwowić*, *uspołeczyć* itp.

Ciekawe i niewątpliwie istotne jest pominięte w niniejszej pracy spojrzenie z normatywnego punktu widzenia na nowo powstałe derywaty. Ich budowa słowotwórcza nie budzi zastrzeżeń, jest przejrzysta. Natomiast można się zastanowić nad tym, czy ich pojawienie się w języku jest uzasadnione potrzebami komunikacji językowej. Wiele z nich jest raczej udanymi neologizmami, wypełniają one lukę w słownictwie, np. *informatyzować*, *komputeryzować*, *skserować*, *urynkować*, *ulogiczyć* itp. Niektóre z nich będą mieć na pewno wąski zasięg występowania – będą należały do słownictwa środowiskowego, np. *uchnić*, *bizonować*, *taczować* itp. Ale też są i takie derywaty, które mogą budzić wątpliwości natury poprawnościowej, np. *zawiruszyć* ‘zakazić wirusem’, który jest bliski brzmieniowo czasownikowi *zawieruszyć*

'zapodziać, zgubić', czy też *zaizolować się* 'zamknąć się izolując', skoro istnieją bliskie znaczeniowo *wyizolować się, odizolować się* oraz *zdokumentować* (istnieje *udokumentować*), *chalturować* – istnieje *chalturzyć* w tym samym znaczeniu.

OBJAŚNIENIE SKRÓTÓW

- DŁ – „Dziennik Łódzki”, gazeta codzienna wydawana w Łodzi.
- Miodek – J. Miodek, *Rzecz o języku*, Wrocław 1983.
- „Nie” – „NIE”, tygodnik wydawany w Warszawie.
- „Polityka” – „Polityka”, tygodnik wydawany w Warszawie.
- Radio Łódź – „Radio Łódź”, lokalna radiostacja emitująca programy z Łodzi na falach UKF.
- Radio pr. III – Polskie Radio Warszawa, program III.
- SD – *Słownik języka polskiego*, red. W. Doroszewski, t. I–XI, Warszawa 1958–1969.
- SSz – *Słownik języka polskiego*, red. M. Szymczak, t. I–III, Warszawa 1988–1989.
- „Twój Styl” – „Twój Styl”, miesięcznik wydawany w Warszawie.
- TV – Telewizja Polska Warszawa, program I.
- „Wprost” – „Wprost”, tygodnik wydawany w Poznaniu.
- Zasłysz. – zasłyszane.

Barbara Kudra

NEW VERBAL DERIVATIVES

New verbal derivatives, previously not included in dictionaries, have appeared in modern Polish language.

The above article analyses the word-formative mechanisms present in their formation (the kind of derivative and the type of derivation). In prefixal verbal derivatives of the type *popolemizować, zagłosować, zdokumentować* mainly the perfective properties of prefixes are brought out. In suffixal derivatives of the type *premierować, rzecznikować, tabuizować* the tendency to shorten linguistic expressions, still alive in the Polish language, appears; the shortened expressions are derived from multiword expressions, e.g. *premierować* – *być premierem* (to be the Prime Minister), etc. The prefixal-suffixal derivatives, e.g. *przetestować, ukameralnić, urynkować* were formed in the process of transformation of syntactic compounds involving a pattern verb, which provided the prefix for the new derivative introducing it at the same time to the whole group of derivatives with a similar structural meaning.